

vítette, amely a folyóiratokkal való operatív tevékenységhez szükségesnek látszik. 1988-ban a nyilvántartás az akadémiai intézetekben online módon vált hozzáférhetővé. Az adattár átvitele Micro-CDS/ISIS-be tovább növelte használatának operativitását.

Időközben a Szlovák Tudományos Akadémia hálózatában található folyóiratok adataival is feltöltötték a

nyilvántartást, úgyhogy ma már országos hatókörű. Nemzetközi jelentősége a MISON-nal való együttműködésben nyilvánul meg.

/VÍTEK, A.–ŠVÁBOVÁ, L.: EDEP – automatizovaná evidence devizových periodik v Československé akademii věd. = Technická knihovna, 34. köt. 2. sz. 1990. p. 33–36./

Angol szakszövegek cseh nyelvre való átültetése – félig automatikusan

Világsszerte általános a belátás: a teljesen gépi fordítás még mindig a "jövő zenéje", különösen ha univerzális és megfelelő nyelvi színvonalú fordításokat produkáló rendszerekre gondolunk. Ebből pattant ki az ötlet, hogy célszerű volna legalább félig automatizált módon segíteni az idegen nyelvű szakszövegek iránt érdeklődőket.

Az interaktív számítógépes segédeszközökkel való ellátás kétnyelvű szótárak rendelkezésre bocsátásából indul ki. E tekintetben az az eleve feltételezés, hogy a szakszövegek potenciális olvasói többé-kevésbé bírják a szóban forgó idegen nyelv grammatikáját, ám szegényes szókincsük elriasztja őket a hosszabb szakszövegek áttanulmányozásától.

Nemzetközileg két ilyen rendszer is közzismert. Az egyik az ITS (*Interactive Translation System*), amelyet A. K. Melby fejlesztett ki, a másik pedig az ALPS (*Automatic Language Processing System*), amely kereskedelmi célokat szolgál.

Az itt bemutatott cseh rendszer a gépileg segített fordítórendszer nevet viseli (*Systém překladu za pomoci stroje = SPPS*), s az ITS elveit és megoldásait adaptálja az angol nyelvű szakszövegek cseh nyelvre való fordítását illetően. (Az angol input nyelvvé választását részint e nyelv elsődleges fontossága, részint ilyen szempontból való "előfeldolgozottsága" indokolja.) Az SPPS kifejlesztése a Károly Egyetem Természettudományi Karán indult meg, később a Közgazdaságtudományi Főiskola munkatársai is bekapcsolódtak a rendszer tökéletesítését célzó munkálatokba.

Az SPPS olyan algoritmusokból és adatstruktúrákból áll, amelyek kétféleképpen segítik a fordítási folyamatot. A rendszer használható, mint

- ▶ egyszerű gépi szótár, amely a kívánt szóra megadja a cseh megfelelőt,
- ▶ szövegátvizsgáló, amely az átvizsgált szöveg szavaira adekvát szójavaslattal válaszol.

Ezen túlmenően a rendszerbe a szókincsbővítés funkciója is be van építve.

Három szótára van, nevezetesen

1. az *alapvető* szótár, amely az egyes angol szavakat tartalmazza a témakör és a cseh ekvivalens megnevezésével, esetenként más szóra vagy többszavas kapcsolatra való utalással;

2. a *többszavas kapcsolatok* szótára, amelyben – témakörük és cseh megfelelőjük megnevezésével – az olyan szókapcsolatok találhatóak, amelyeket nem lehet szóról szóra lefordítani;
3. a *negatív* szótár (ebben az angol névmások, számnevek, előljárók, kötőszók, segédigealakok találhatóak annak megjelölésével, hogy közülük melyik funkcionál igei modifikátorként is).

Az alapszótárban egy-egy angol szó annyi tételt jelent, ahány jelentése van, s így a szóban forgó szótáron belül "szótári fészkek" alakulnak ki.

Az SPPS 32 program együttese PL/1 programnyelvben. Ezek logikailag öt kategóriába sorolhatók, azaz

- ▶ az SPPS fő programja, amely a rendszer működéséhez szükséges globális adatokat inicializálja az operációs memóriában (a szükséglet mintegy 200 KB),
- ▶ az alapvető műveletek, amelyek az egyes funkciókat (szótár, szöveginput, a szöveg automatikus "átvizsgálása", az output szöveg kinyomtatása, a szótár kiegészítése) realizálják,
- ▶ kiegészítő műveletek (pl. a "szótári fészkek" kiírása, kikerestetése, az alapszóhoz való visszavezetés stb.),
- ▶ az alapszótár és a többszavas kifejezések közötti közvetítést lehetővé tevő műveletek,
- ▶ a használóval való konverzációt közvetítő műveletek.

A több éve folyó fejlesztést jelentősen késleltette a szükséges eszközök hiánya, illetve az őket többkevesebb kompromisszummal felváltani tudó eszközök keresése. (Jelenleg a rendszer egy ESZR 1045 környezetére van adaptálva DOS-4 operációs rendszer alatt.)

A fejlesztés további tervei között szerepel a mikroverzió kidolgozása és annak vizsgálata, hogy az SPPS nem integrálható-e más, hasonló célú rendszerekkel.

/STROSSA, P.: SPPS – Systém poloautomatického překladu odborného textu z angličtiny do češtiny. = Československá informatika, 31. köt. 8. sz. 1989. p. 231–235./